

MAREK MARIUSZ TYTKO (Cracow, Poland)
e-mail: marek.mariusz.tytko[at]uj.edu.pl

[Rec.:] *Bij bolszewika! : rok 1920 w przekazie historycznym i literackim* / wybór i opracowanie Czesław Brzoza i Adam Roliński, Kraków : Libertas 1990, 250, [2] s., [20] s. tabl. kolor. : faks., fot., nuty, 1 pl. ; 30 cm + Dodatek : [52] s. : faks., fot., portr.

Publikacja pt. *Bij bolszewika! : rok 1920 w przekazie historycznym i literackim* w wyborze i opracowaniu dwóch krakowskich historyków Czesława Brzozy i Adama Rolińskiego (1990) jest pierwszą po okresie PRL-u monografią dokumentacyjną poświęconą zagadnieniu motywów walki o utrzymanie polskiej niepodległości podczas wojny polsko-bolszewickiej w 1920 r. Pozycja ta uzupełnia dotkliwą lukę w literaturze przedmiotu, „białą plamę”, stając się już w zasadzie klasyczną pozycją tematyczną w zakresie edycji źródeł do antykomunistycznego plakatu, antykomunistycznej literatury polskiej 20 wieku. Antologia zawiera szereg przykładów historycznych, literackich oraz ikonograficznych (z epoki), dotyczących wojny polsko-sowieckiej (1919-1920). Edytowane teksty, ilustracje i nuty dotyczą polskiej epepei wojennej oraz źródeł do dziejów Polski XX w. u progu odzyskania niepodległości.

Monografia składa się z następujących części: *Wstęp*, I. *Antologia*, II. *Ilustracje*. W ramach części pierwszej w *Antologii* pomieszczono nienumerowane, następujące dokumenty (teksty): 1. *Umowa między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Ukraińskiej Republiki Ludowej*, 2. *Konwencja wojskowa między Polską a Ukrainą*, 3. Kornel Krzczunowicz, *Przywracamy Ukrainie stolicę*, 4. Kajetan Stefanowicz, *Dywizja jazdy generała Romera*, 5. Józef Piłsudski, *Odezwa do mieszkańców Ukrainy*, 6. Semen Petlura, *Odezwa atamana Petlury*, 7. [Emjot], *Zdobycie Baru*, 8. Komunikat Sztabu Generalnego Wojsk Polskich o zajęciu Kijowa, 9. W. Pierwocha Połomski, *O zdobyciu Kijowa* [pieśń, tekst + nuty], 10. [Emjot], *O żołnierzu tułaczu. Generał Pawlenko*, 11. Józef Piłsudski, *Przemówienie w Winnicy*, 12. Antoni Orłowski (Krogulec), *Nie powtarzajmy błędów dziejowych*, 13. Jan Kasprówicz, *Pieśń Ochotnika* [pieśń, tekst + nuty], 14. *Ustawa o utworzeniu Rady Obrony Państwa*, 15. Józef Piłsudski, *Żołnierze Rzeczypospolitej!*, 16. Józef Piłsudski, *Odezwa Rady Obrony Państwa*, 17. *Do żołnierzy polskich czerwononoarmieści-Polacy*, 18. Edward Ligocki, *Rota ochotników Hallera* [pieśń, tekst + nuty], 19. *Prasa krakowska w lipcu i sierpniu 1920 roku* podawała, 20. Artur

Oppman, Marsz Hallera [pieśń, tekst + nuty], 21. Adam Grzymała-Siedlecki, Lwów pod chmurami, 22. A... Luta, Piosenka żołnierska (z frontu litewsko-białoruskiego) [pieśń, tekst + nuty], 23. Władysław Sikorski, Sytuacja nieprzyjacielska nad Wisłą 1920 roku, 24. Józef Mackiewicz, „Dajosz Warszawu”!, 25. Józef Relidzyński, Do broni! [pieśń, tekst + nuty], 26. Antoni Bogusławski, Warszawa (Podpułkownikowi Oppmannowi / Or-Otowi/) [wiersz], 27. Juliusz Kaden-Bandrowski, Wielka bitwa o Warszawę, 28. Juliusz Kaden Bandrowski, Wielki bój na skrzydle północnym, 29. Felicjan Sławoj-Składkowski, Płock, 30. Władysław Sikorski, Uderzenie 5 armii oraz walki 1 armii pod Radzyminem, 31. Zdzisław Stahl, Ze wspomnień ułańskich w bitwie z Budionnym na przedpolach Lwowa, 32. Stanisław Grabski, W Mińsku i Rydze, 33. Deklaracja delegacji sowieckiej zawierająca zasady traktatu pokojowego z Polską, 34. Benedykt Hertz, Polska młócka [pieśń, tekst + nuty], 35. Adam Grzymała-Siedlecki, Cud Wisły, 36. Z pobytu bolszewików w Wyszkanie, 37. Stefan Żeromski, Na probostwie w Wyszkanie, 38. Karol Irzykowski, Z Warszawy do Białegostoku, 39. Mieczysław Dąbrowski, Jak legionieści z 1 dywizji pułkownika Dąb-Biernackiego walczyli na ulicach Białegostoku, 40. Adam Grzymała-Siedlecki, Jak za Szweda, jak za Chmiela..., 41. Izaak Babel, Zamość, 42. Józef Relidzyński, Śladami Kmicica, 43. Melchior Wańkiewicz, Ogniem i mieczem. Budionny przerywa front (Z opowieści majora L.), 44. Żurawiejki [pieśń, tekst + is nuty], 45. Stanisław Strumph-Wojtkiewicz, Marsz na Warszawę, 46. Eugeniusz Małaczewski, Koń na wzgórzu, 47. Umowa o rozejmie między Polską a RSFRR [Ryga 12 października 1920 r.], 48. Józef Piłsudski, Wódz naczelny do żołnierzy, 49. Władysław Sikorski, Znaczenie zwycięstwa 1920 roku na arenie międzynarodowej. Książka posiada Indeks osób który nie obejmuje postaci literackich i uwzględnia jedynie osoby występujące w części tekstowej. Książka zawiera 31 ilustracji kolorowych oraz 113 ilustracji czarno-białych, w tym mapy, fotografie, kopie dokumentów.

Monografię cechują walory poznawcze, edukacyjne oraz estetyczne. Polecenie może być przydatna jako materiał źródłowy do badań dla historyków, filologów (literaturoznawców), historyków sztuki, historyków fotografii, etnologów. Ponadto może być użyteczna jako materiał pomocniczy dla nauczycieli historii i wiedzy o społeczeństwie, nauczycieli muzyki, nauczycieli języka polskiego, instruktorów harcerskich, wychowawców w edukacji historycznej, regionalnej, wychowaniu patriotycznym, nadto dla dyrygentów chórów i animatorów życia muzycznego (nuty).

Tytuł w języku angielskim (the title in English):

[Rev.:] Beat a Bolshevik! : 1920 in the Historical and Literary Transmission

Abstract (Summary):

The book entitled *Beat a Bolshevik! : 1920 in the historical and Literary Transmission* is concerned with Polish history and the Polish-Soviet war in 1919-1920. It includes Polish patriotic and military posters of this time. This is also an anthology of Polish literature, music (songs), visual art (iconography) of that time which described the emotions that accompanied the Polish-Soviet War (1919-1920). The publication is also a collection of the sources important for the history of Poland in the 20th century, especially those referring to the Polish leader - marshal Jozef Pilsudski (1867 - 1935), general Wladyslaw Sikorski (1881-1943) and the Ukrainian military leader – Semen Petlura (1879 - 1926), because the book also deals with

Polish - Ukrainian relations. The book also presents important historical and legal documents e.g. international Polish-Ukrainian and Polish-Soviet agreements. The book has been published in Polish.

Key words:

history, Polish posters of the 20th century, Polish poster book, Polish literature of the 20th century, anthology of Polish literature, Polish-Soviet War (1919-1920) in literature, Polish-Soviet War (1919-1920) in iconography, Polish-Soviet War (1919-1920) on the poster, Polish-Soviet War (1919-1920) in songs, Polish propaganda in the Polish-Soviet War (1919-1920), historical source for the history of 20th century Poland, Jozef Pilsudski (1867 - 1935), Wladyslaw Sikorski (1881-1943), Semen Petlura (1879-1926), Ukraine, Polish-Ukrainian relations, legal documents, international agreements,

Słowa-klucze:

historia, plakat polski 20 wieku, album plakatu polskiego, literatura polska 20 wieku, antologia literatury polskiej, wojna polsko-sowiecka (1919-1920) w literaturze, wojna polsko-sowiecka (1919-1920) w ikonografii, wojna polsko-sowiecka (1919-1920) na plakacie, wojna polsko-sowiecka (1919-1920) w pieśni, polska propaganda w wojnie polsko-sowieckiej (1919-1920), historyczne źródła do dziejów Polski XX w., Józef Piłsudski (1867-1935), Władysław Sikorski (1881-1943), Semen Petlura (1879-1926), Ukraina, relacje polsko-ukraińskie, akty prawne, umowy międzynarodowe,

Bibliografia (Bibliography):

Bij bolszewika! : rok 1920 w przekazie historycznym i literackim / wybór i opracowanie Czesław Brzoza i Adam Roliński, Kraków : Libertas 1990, 250, [2] s., [20] s. tabl. kolor. : faks., fot., nuty, 1 pl. ; 30 cm + Dodatek : [52] s. : faks., fot., portr.